

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie: „Polityka gospodarcza na rzecz europejskiej strategii przemysłowej”

(2008/C 10/24)

Dnia 17 stycznia 2007 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię w sprawie: „Polityka gospodarcza na rzecz europejskiej strategii przemysłowej”.

Sekcja ds. Unii Gospodarczej i Walutowej oraz Spójności Gospodarczej i Społecznej, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 4 września 2007 r. Sprawozdawcą była Susanna FLORIO.

Na 438. sesji plenarnej w dniach 26-27 września 2007 r. (posiedzenie z dnia 26 września 2007 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 129 do 2 — 5 osób wstrzymało się od głosu — przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1 Wzrost, innowacja i zatrudnienie — cele wysunięte ponownie na pierwszy plan przez agendę lizbońską wiosną 2000 r. — są ściśle połączone z dowartościowaniem i uwypukleniem znaczenia roli polityki przemysłowej w Europie. Dbając o przestrzeganie paktu na rzecz stabilności i wzrostu oraz o umacnianie jednolitego rynku, należy wprowadzić formy koordynacji pozwalające przemysłowi europejskiemu na odgrywanie głównej roli wobec wyzwań narzuconych przez globalizację.

Wśród strategicznych celów należy wskazać w istocie sektory priorytetowe dla interesów Wspólnoty lub interesów ponadnarodowych i wspierać je przy pomocy odpowiednich narzędzi ekonomicznych. Opracowanie średnio- i długookresowych strategii przemysłowych należy przede wszystkim do sfery europejskiej, natomiast ich konkretne zastosowanie i realizacja leżą w kompetencjach państw członkowskich.

Wspólna waluta oraz jednolity rynek to niezwykle narzędzia, ale nie cele same w sobie. Cele zostały wyznaczone w traktacie: postęp gospodarczy i społeczny oraz wysoki poziom zatrudnienia.

W oparciu o te przesłanki Komitet uważa, że w dziedzinie polityki gospodarczej sprzyjającej europejskiej strategii przemysłowej należy się skoncentrować na następujących obszarach:

1.2 **Ogólne wytyczne polityki gospodarczej (OWPG) i agenda lizbońska.** Choć ogólne wytyczne polityki gospodarczej (OWPG) stanowią narzędzia ukierunkowujące i koordynujące politykę gospodarczą, powinny w większym stopniu łączyć się z inicjatywami agendy lizbońskiej i przewidywać inwestycje w innowacje oraz w nowe technologie w sektorze przemysłowym, przy uwzględnieniu sytuacji gospodarczej każdego z państw członkowskich.

1.3 **Rola i polityka Europejskiego Banku Centralnego.** Głównymi celami polityki EBC są kontrolowanie inflacji i utrzymywanie stabilności cen. Realizacja tych celów może niekiedy

prowadzić do zahamowania inwestycji. Nie zapominając o swoich celach priorytetowych, EBC mógłby w miarę możliwości prowadzić bardziej elastyczną politykę pieniężną, aby stymulować inwestycje.

1.4 **Rola Europejskiego Banku Inwestycyjnego.** EBI powinien przyczyniać się w sposób decydujący do spójności gospodarczej i społecznej oraz wspierać rozwój przemysłowy poprzez zachęty na rzecz badań i rozwoju. Jednocześnie Komisja powinna opracować nowe narzędzia polityki makroekonomicznej w celu pobudzania rozwoju i wzrostu w przemyśle.

1.5 **Potrzeba lepszej polityki podatkowej.** W zakresie polityki podatkowej należy z jednej strony ograniczać obciążenia administracyjne, w szczególności wobec MŚP. Z drugiej strony instrumenty podatkowe powinny przełożyć się na zachęty dla przedsiębiorstw do inwestowania w obszarze badań i rozwoju.

1.6 **Ryzyko przypisywania przez przedsiębiorstwa coraz większego znaczenia aktywności na rynkach finansowych⁽¹⁾ przy jednoczesnym braku regulacji w tym zakresie.** Nadmierne znaczenie przypisywane przez przedsiębiorstwa aktywności na rynkach finansowych i coraz częstsze występowanie w przemyśle inwestycji czysto spekulacyjnych stanowi zagrożenie dla struktury przemysłowej, gdyż często ma to niekorzystny wpływ na produkcję, zatrudnienie i spójność społeczną i dlatego trzeba będzie przyjąć instrumenty skutecznie regulujące przenikanie świata finansowego do działalności przedsiębiorstw.

1.7 **Ożywienie europejskiego modelu przemysłowego.** Jednym ze sposobów przeciwdziałania upadkowi przemysłu i delokalizacji jest ożywienie europejskiego modelu przemysłowego charakteryzującego się istnieniem wysoko rozwiniętych okręgów i sektorów. W każdym razie struktura przemysłowa wymaga infrastruktury materialnej i niematerialnej. W interesie całej UE leży finansowanie takich projektów.

⁽¹⁾ Zjawisko to oznacza „[...] coraz większą dominację sektora finansowego w całej sferze działalności gospodarczej, kontrolerów finansowych w zarządzaniu korporacjami, aktywów finansowych wśród wszystkich aktywów, papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu, a szczególnie akcji zwyczajnych, wśród aktywów finansowych, giełdy papierów wartościowych jako rynku kontroli korporacyjnej w zakresie ustalania strategii korporacyjnych oraz wahań na giełdzie papierów wartościowych jako czynnika decydującego o cyklach gospodarczych” (cytat pochodzi z Wikipedii, <http://en.wikipedia.org/wiki/Financialisation>).

Ponadto zważywszy, że usługi odgrywają główną rolę w gospodarce europejskiej, potrzebne jest współdziałanie między nimi i przedsiębiorstwami przemysłowymi; dla tych ostatnich usługi, a szczególnie usługi wspierające produkcję, stanowią prawdziwą ożywczą siłę działalności. Natomiast usługi dla przedsiębiorstw podpadłyby zupełnie będąc pozbawione dynamiki i żywotności branży przemysłowej.

1.8 Badania, rozwój i własność intelektualna. To oczywiste, że należy zwiększać inwestycje w badania i rozwój oraz poprawiać wyniki, gdyż obecnie są one bardzo dalekie od osiągnięcia celów wyznaczonych w agendzie lizbońskiej. Również pod tym względem należy zwiększyć zaangażowanie gospodarce ze strony UE. Nowa strategia przemysłowa będzie musiała uwzględniać w inwestycjach przeznaczonych na badania nowe cele, które UE wyznaczyła sobie w zakresie emisji dwutlenku węgla. Obrona praw własności intelektualnej jest również istotna ze względu na konkurencyjność i zdolność do innowacji europejskiego przemysłu i należy ją zagwarantować przy pomocy odpowiednich instrumentów wspólnotowych.

1.9 Kształcenie i przemysł. Trudno przecenić znaczenie wzajemnych zależności i powiązań pomiędzy środowiskiem biznesowym a szkolnictwem. Szkoły, uniwersytety i uczelnie wyższe muszą być świadome konieczności umożliwienia studentom uzyskania kwalifikacji odpowiadających potrzebom przedsiębiorstw. Same przedsiębiorstwa powinny informować instytucje oświatowe o swoich wymaganiach. Jednym ze sposobów zacieśniania więzi jest tworzenie parków biznesu na terenach uczelni, jak również docenienie roli europejskich ośrodków doskonałości, a z drugiej strony Europejskiego Instytutu Technologii.

1.10 Dialog społeczny — ustalenie synergii i zaangażowanie wszystkich stron zainteresowanych pozytywnym wynikiem zmian strukturalnych może ułatwić społeczną akceptację zmian w przemyśle, o ile zagwarantowany jest stały udział partnerów społecznych na etapie przewidywania zmian i zarządzania nimi, oraz gdy konsekwentnie dąży się do dwóch celów — do zapewnienia konkurencyjności przedsiębiorstw i do złagodzenia negatywnych skutków społecznych. W regionach przygranicznych można by ułatwiać przeprowadzanie zmian poprzez konkretną realizację opcjonalnego ponadnarodowego systemu w negocjacjach zbiorowych, zapowiedzianego w agendzie społecznej na lata 2005-2010. Europejskie rady zakładowe (CEE) mają również zadanie do wypełnienia: powinny czuwać nad budowaniem kompetencji uczestniczących w nich osób, aby rady mogły odegrać swą rolę jako pierwszoplanowi uczestnicy procesu konsultacji i dialogu ⁽²⁾.

2. Wstęp

2.1 Podstawę prawną wspólnotowej polityki przemysłowej stanowi art. 157 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską ⁽³⁾ i jest ona przywoływana w wielu późniejszych

ważnych dokumentach. Stały punkt odniesienia w historii europejskiej polityki przemysłowej to już dawno opublikowany komunikat Komisji Europejskiej „Polityka przemysłowa w otwartym i konkurencyjnym otoczeniu: wytyczne dla podejścia wspólnotowego” ⁽⁴⁾. Po nim pojawiły się kolejne ⁽⁵⁾: komunikat Komisji „Polityka przemysłowa w rozszerzonej Europie” ⁽⁶⁾, który zajmował się szansami pojawiającymi się w związku z planowanym rozszerzeniem Unii Europejskiej oraz jego konsekwencjami. Z późniejszych dokumentów należy wspomnieć o komunikatach Komisji „Pewne zasadnicze zagadnienia w zakresie konkurencyjności europejskiej” ⁽⁷⁾ oraz „Wspieranie przemian strukturalnych: polityka przemysłowa dla rozszerzonej Europy” ⁽⁸⁾. Jeszcze nowszym dokumentem jest komunikat „Wdrażanie wspólnotowego programu lizbońskiego: ramy polityczne dla wzmocnienia przemysłu UE — w kierunku bardziej zintegrowanego podejścia do polityki przemysłowej” ⁽⁹⁾, po którym opublikowano przegląd śródkresowy polityki przemysłowej ⁽¹⁰⁾.

2.2 Wprowadzenie wspólnej waluty euro doprowadziło do porozumienia w sprawie paktu na rzecz stabilności i wzrostu między państwami przystępującymi do strefy euro, stwarzając ponownie potrzebę lepszej koordynacji krajowych kierunków polityki gospodarczej, szczególnie w dziedzinie polityki budżetowej.

Rozszerzenie o nowe państwa Europy Środkowo-Wschodniej stanowi jednakże istotne wyzwanie dla przyszłości Europy i oznacza konieczność przewyższenia wciąż istniejących różnic między poszczególnymi obszarami gospodarczymi, społecznymi i produkcyjnymi.

Za pomocą polityki wspólnotowej osiągnięto istotne cele przede wszystkim w zakresie konsolidacji rynku wewnętrznego i — ostatnio — swobodnego przepływu usług.

Uwaga poświęcana wszystkim tym priorytetom (przestrzeganie kryteriów z Maastricht, regulacja rynku wewnętrznego, szczególnie różniące się warunki gospodarczo-produkcyjne) spowodowała zaniedbanie polityki wsparcia dla potencjału przemysłowego UE.

2.3 W takim kontekście polityka przemysłowa miała mniejsze znaczenie w strategii na rzecz wzrostu i zatrudnienia. Sytuacja ta była wynikiem decyzji, by pozostawić prawie całkowicie w gestii państw członkowskich zadanie ustalania wytycznych w tym sektorze, czego wynikiem były niewielkie osiągnięcia w zakresie porozumień ponadnarodowych oraz rzadkie przejawy koordynacji wewnątrz Unii Europejskiej. Pomimo tego, że w ciągu ostatnich 25 lat pojawiły się dokumenty i zobowiązania mówiące o wypracowaniu dla Unii polityki przemysłowej

⁽²⁾ Dz.U. C 24 z 31 stycznia 2006 r.: „Dialog społeczny i zaangażowanie pracowników kluczem do antycypowania i kontrolowania przemian w przemyśle” i „Wdrożyć wspólnotowy program lizboński: polityczne ramy wspierania przemysłu wytwórczego UE — Ku bardziej zintegrowanemu podejściu do polityki przemysłowej”; Dz.U. C 185 z 8 sierpnia 2006 r.: „Strategiczne wytyczne polityki spójności (2007-2013)”.

⁽³⁾ W ustępie II art. 157 mówi się w szczególności, że „Państwa Członkowskie, w powiązaniu z Komisją, konsultują się wzajemnie oraz, w miarę potrzeby, koordynują swoje działania. Komisja może podjąć każdą użyteczną inicjatywę w celu wsparcia tej koordynacji”.

⁽⁴⁾ COM(1990) 556 wersja ostateczna.

⁽⁵⁾ Wystarczy pomyśleć o następujących dwóch komunikatach Komisji Europejskiej z lat 90.: „Polityka konkurencyjności przemysłowej dla Unii Europejskiej” COM(1994) 319; „Stymulowanie konkurencyjności przedsiębiorstw europejskich wobec globalizacji” COM(1998) 718 wersja ostateczna.

⁽⁶⁾ COM(2002) 714 wersja ostateczna.

⁽⁷⁾ COM(2003) 704 wersja ostateczna.

⁽⁸⁾ COM(2004) 274 wersja ostateczna.

⁽⁹⁾ COM(2005) 474 wersja ostateczna.

⁽¹⁰⁾ COM(2007) 374 wersja ostateczna.

pozwalającej na dotrzymanie kroku wielkim światowym potęgom gospodarczym, często odnosi się wrażenie, że przeważały interesy krajowe. Wiele uczyniono dla przyspieszenia prywatyzacji i liberalizacji, które uznano za najlepsze bodźce wzrostu gospodarczego, a zaniedbano wspólnotową politykę wsparcia dla branży przemysłowej i wytwórczej.

2.4 W dzisiejszej zglobalizowanej gospodarce coraz większej wagi nabiera zdolność określenia, jakie europejskie strategie przemysłowe mogą okazać się najodpowiedniejsze, by stawić czoła rywalizacji światowej nie tylko z takimi gigantami gospodarczymi, jak USA i Japonia, ale również ze wschodzącymi potęgami azjatyckimi, między innymi Chinami i Indiami. Potrzebne są zatem narzędzia wspólnotowe pozwalające skutecznie reagować na wyzwania narzucone przez resztę świata i odgrywać rolę lidera, a nie tylko naśladowcy w strategicznych sektorach.

2.5 Natomiast na arenie europejskiej w ostatnich latach jesteśmy świadkami tendencji do renacjonalizacji polityki przemysłowej, szczególnie w pewnych strategicznych sektorach, jak na przykład sektor energetyczny. W wielu przypadkach istnieje ryzyko, że skłonność do preferowania wiodących przedsiębiorstw krajowych raczej niż europejskich, szczególnie w sektorach wymagających poszerzenia rynków i zwiększania inwestycji, będzie działać na niekorzyść interesów narodowych państw członkowskich.

2.6 Strategie przemysłowe krótko- i średnioterminowe oraz wspierająca je polityka gospodarcza należą do sfery europejskiej z zastrzeżeniem, że realizacja tej polityki oraz przekładanie jej na decyzje dostosowane do warunków krajowych leży wyłącznie w kompetencjach państw członkowskich.

2.7 Ze względu na pojawienie się na arenie światowej nowych potęg gospodarczych, bardziej konkurencyjnych pod względem produkcji wymagającej dużego nakładu siły roboczej, europejska strategia przemysłowa musi bezwzględnie skoncentrować się na produkcji wysokiej jakości. Trzeba nie tylko umiejętnie przewidzieć, które sektory staną się wiodącymi w zakresie innowacyjnej i dobrej jakościowo produkcji wysokiej technologii, ale również określić, jakie narzędzia gospodarcze można oddać do dyspozycji branży przemysłowej i wytwórczej reprezentującej interesy całej Unii Europejskiej.

3. Działajmy na rzecz ożywienia polityki gospodarczej Unii Europejskiej!

3.1 Wspólny rynek UE, od momentu jego powstania, stał się prawdziwą siłą napędową integracji europejskiej i wzrostu gospodarczego. Euro, jako wspólna waluta, dodatkowo wzmocniło rolę wspólnego rynku, przyczyniając się do przyspieszenia wymiany handlowej i zwiększenia jej bezpieczeństwa oraz do rozwoju konkurencji. Jednak tak wspólny rynek, jak i euro są tylko narzędziami, a nie celami samymi w sobie. Cele zostały wyznaczone w traktacie i podkreślone w konkluzjach Rady z 21-22 czerwca 2007 r.: postępowanie gospodarcze, spójność społeczna oraz wysoki poziom zatrudnienia.

3.2 W gospodarce europejskiej w drugim półroczu 2004 r., po zachęcających wynikach w drugiej połowie 2003 r., mogliśmy zaobserwować spowolnienie spowodowane między innymi czynnikami zewnętrznymi, takimi jak ceny ropy naftowej, na które wpływał międzynarodowy kryzys, i kształtowanie się światowej wymiany handlowej. Rozwój gospodarczy w 2005 r., lekki wzrost w 2006 r. i obiecujący pierwszy trymestr 2007 r. ⁽¹⁾ stanowią potwierdzenie, że wzmocnienie gospodarki europejskiej jest w każdym razie w coraz większym stopniu zależne od eksportu, a nie od popytu wewnętrznego ⁽²⁾.

3.3 W ogólnych wytycznych polityki gospodarczej (OWPG) 2005-2008 ⁽³⁾ Rada skoncentrowała się na narzędziach, priorytetach i politykach makroekonomicznych, które powinny realizować państwa członkowskie, a także na odpowiednich reformach, potrzebnych również do celów zrównoważonej strategii przemysłowej.

3.4 Działania z zakresu polityki makroekonomicznej przewidziane przez Radę w OWPG są ukierunkowane na wzrost gospodarczy i zatrudnienie przy zaakcentowaniu znaczenia polityki gospodarczej także dla stabilności cen. Proponowane działania mają na celu:

- zapewnić stabilność gospodarczą przy uwzględnieniu celów średniookresowych;
- zapewnić równowagę polityki gospodarczej i budżetowej, ograniczając zadłużenie publiczne oraz wzmacniając systemy emerytalne i system zabezpieczeń społecznych;
- sprzyjać zasadom wydajnego rozdzielania zasobów, dających pierwszeństwo wydatkom pobudzającym wzrost gospodarczy oraz sprzyjać takiemu kształtowaniu się zarobków, które przyczyniają się do stabilności gospodarczej;
- sprzyjać większej spójności między polityką makroekonomiczną, strukturalną i polityką zatrudnienia.

3.5 Polityka makroekonomiczna paktu na rzecz stabilności i wzrostu powinna być w większym stopniu skoordynowana z celami strategii lizbońskiej w celu stworzenia wspólnej polityki gospodarczej Unii Europejskiej i strefy euro. W celu konsekwentnego wspierania pożądaných decyzji z zakresu strategii przemysłowej należałoby zreformować budżet europejski, zmieniając przeznaczenie środków i kierując je na inwestycje pobudzające w większym stopniu wzrost ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Por. Eurostat News Release 64/2007 (15 maja 2007 r.).

⁽²⁾ Por. Eurostat News Release 50/2007 (12 kwietnia 2007 r.).

⁽³⁾ „Zalecenia Rady 2005/601/WE z dnia 12 lipca 2005 r. w sprawie ogólnych wytycznych polityki gospodarczej państw członkowskich i Wspólnoty (2005-2008)”, Dz.U. L 205 z 6.8.2005, s. 28.

⁽⁴⁾ Zob. sprawozdanie Marii Joao Rodriguesa „Lisbon Agenda Group — Workshop on developing the Lisbon Agenda at European Level” — Bruksela, 17 listopada 2006 r.

4. Inwestujmy w strategię lizbońską!

4.1 Jeżeli chodzi natomiast o reformy mające na celu przyspieszenie wzrostu oraz reformy najważniejsze z punktu widzenia przemysłu, Rada koncentruje się na następujących priorytetach:

- zwiększaniu i pobudzaniu inwestycji na polu badań i rozwoju, przywołując cel 3 % PKB ustalony w Lizbonie;
- wykorzystaniu przewagi konkurencyjnej przemysłu europejskiego, budując nowoczesną aktywną politykę przemysłową, opracowując nowe technologie, tworząc sprzyjające warunki dla przemysłu, wzmacniając warunki dla konkurencyjności w celu stawienia czoła globalizacji oraz wspierając bieguny przedsiębiorczości wewnątrz UE ze szczególnym naciskiem na jakość;
- poszerzaniu i wzmacnianiu wspólnego rynku i skuteczniejszej realizacji polityki na rzecz konkurencji również poprzez ograniczenie pomocy państwa;
- wspieranie kultury przedsiębiorczości oraz MŚP;
- poprawę infrastruktury europejskiej i inwestowanie w tę infrastrukturę, ponieważ stanowi ona czynnik kluczowy dla właściwego funkcjonowania europejskiej struktury przemysłowej.

4.2 W raporcie Sapira z 2003 r. ⁽¹⁵⁾ częściowo uwzględniono już te cele, kładąc nacisk na przestrzeganie paktu na rzecz stabilności i wzrostu. Stwierdzono, że w ramach polityki pieniężnej jedynym sposobem stworzenia idealnych warunków dla planowanej strategii przemysłowej jest zastosowanie środków pozwalających na utrzymanie pod kontrolą kosztu pieniądza oraz zapewniających długoterminową stabilność makroekonomiczną.

4.3 EKES wyrażając swoją opinię na temat OWPG, wnioskował o większą integrację tych wytycznych z innymi inicjatywami agendy lizbońskiej ⁽¹⁶⁾.

4.4 Jednak do dzisiaj brakuje równowagi w decyzjach dotyczących polityki makroekonomicznej, charakteryzujących się naciskiem na walkę z inflacją oraz na stabilność cen i nadmierną skłonnością EBC do wykorzystania stóp procentowych bez zbytejnej elastyczności i czasami w sposób niezrozumiały. W okresie silnego wzrostu (1999-2000) EBC praktycznie podwoił stopy procentowe, natomiast niezwykle powoli obniżał je w wieloletnim okresie niskiego wzrostu. Elastyczna polityka pieniężna połączona z właściwie ukierunkowaną polityką podatkową (dyscyplina oraz inwestycje publiczne) mogłyby okazać się elementami decydującymi dla osiągnięcia zrównoważonego długotrwałego wzrostu gospodarki europejskiej.

4.5 Zadaniem Europejskiego Banku Centralnego jest utrzymanie stabilności walutowej i stabilności cen. Polityka ta może jednak stanąć na przeszkodzie wzrostowi gospodarczemu

⁽¹⁵⁾ „Plan na rzecz wzrostu gospodarczego w Europie — prawidłowe działanie systemu gospodarczego UE”, André Sapir i inni, lipiec 2003 r.

⁽¹⁶⁾ Zob. opinia EKES-u w sprawie ogólnych wytycznych polityki gospodarczej oraz zarządzania gospodarczego Dz.U. C 324 z 30.12.2006, s. 49.

państw strefy euro, a zatem wpływać hamująco również na pozostałe 15 państw na etapie „konwergencji”. Dlatego potrzebna jest silniejsza koordynacja działalności EBC z polityką makroekonomiczną UE. To oczywiste, że przy podejmowaniu decyzji EBC musi brać pod uwagę fakt, że silna waluta ma pozytywny wpływ na import, który staje się wówczas bardzo korzystny, natomiast nie sprzyja eksportowi.

4.6 W ostatnich miesiącach obserwujemy zachęcający, choć na razie umiarkowany wzrost gospodarczy UE. Wzrost ten opiera się głównie na eksporcie na inne rynki. Z pewnością jest to pozytywny element, ale również, a wręcz przede wszystkim, to popyt na rynku wewnętrznym wymaga pobudzenia, by wzrost okazał się trwały i solidny. Także polityka wynagrodzeń może wspierać i pobudzać popyt wewnętrzny, przyczyniając się do większego dynamizmu gospodarczego i lepszych wyników, pozwalając uniknąć ryzyka nadmiernie niskiej inflacji czy spadku cen.

5. W kierunku lepszej wspólnej polityki podatkowej

5.1 Strategia uzgodniona również w dziedzinie polityki podatkowej mogłaby zagwarantować działania wspierające rozwój przemysłowy i — ogólnie — wzmocnienie europejskiej gospodarki. O ile z jednej strony postuluje się ograniczenie obowiązków administracyjnych, które są nadmiernym obciążeniem dla przedsiębiorstw, w szczególności dla MŚP, to z drugiej strony oczekuje się poprawy przepisów dzięki ich uproszczeniu, nadaniu im przejrzystości i zapewnieniu ich ścisłego przestrzegania. System podatkowy sprawiedliwy, redystrybucyjny zgodnie z tendencjami rozwoju, wspierający spójność, jest istotną siłą napędową wzrostu, zatrudnienia i wydajności.

5.2 Zjawisko rosnącej aktywności na rynkach finansowych ⁽¹⁷⁾ ze strony przedsiębiorstw może mieć negatywne konsekwencje dla branży przemysłowej i wytwórczej. Skutki tej sytuacji są poważne, tak pod względem podziału dochodu i bogactwa, jak i pod względem rozwoju gospodarczego i zatrudnienia.

5.3 Konieczne są większa przejrzystość i lepsze prawodawstwo wspólnotowe, przede wszystkim z następujących powodów: 1) fundusze hedgingowe stanowią na rynku finansowym instrument wysokiego ryzyka; 2) uwaga poświęcana inwestorom indywidualnym i ich ochrona nie są jeszcze wystarczające; 3) skuteczne przepisy chroniłyby zarówno przedsiębiorstwa, jak i rynek finansowy, inwestorów oraz oszczędzających. Z tych względów potrzebne jest przejrzyste i skuteczne prawodawstwo wspólnotowe, aby zapewnić inwestorom otrzymanie odpowiednich i wszechstronnych informacji. Przyjęcie dyrektywy w sprawie rynków instrumentów finansowych stanowi ponadto ważny krok w kierunku ochrony inwestorów, którymi są zarówno przedsiębiorstwa, jak i osoby fizyczne.

⁽¹⁷⁾ Patrz przypis 1.

5.4 UE i państwa członkowskie powinny zatem wyposażyć się w skuteczne narzędzia chroniące ich gospodarki przed spekulacją i przed nadmiernym wzrostem znaczenia aktywności na rynkach finansowych w działalności koncernów przemysłowych i gospodarczych. Te zjawiska nie przyczyniają się do wzrostu bogactwa i dobrobytu danego kraju czy krajów, ale stanowią prawdziwe zagrożenie dla spójności społecznej i zatrudnienia.

6. Inwestycje w kluczowych sektorach

6.1 W przyszłości główną rolę odegrają przedsiębiorstwa, które zajmą się sektorami wysokiej technologii takimi, jak alternatywne źródła energii, nano- i biotechnologia, technologia kosmiczna i lotnicza, multimedia i telekomunikacja. Są to wszystkie sektory wymagające raczej wysokich inwestycji kapitałowych niż wysokiego nakładu pracy i dlatego potrzebują bardzo dobrze wykwalifikowanej siły roboczej.

6.2 Do tradycyjnie silnych branż przemysłu europejskiego (motoryzacyjnej, sprzętu gospodarstwa domowego itd.) należy dołączyć branże specjalizujące się w produkcji wysokiej jakości, a zatem europejska polityka gospodarcza powinna stymulować, przy pomocy bezpośrednich i pośrednich narzędzi, realizację wielkich europejskich projektów w tych dziedzinach.

6.3 Jak podkreślił w swym przemówieniu wygłoszonym w Komitecie prezes EBI Philippe Maystadt: „[...] rola Europejskiego Banku Inwestycyjnego jest ukierunkowana na wspieranie spójności gospodarczej i społecznej i pod tym względem priorytetowe znaczenie będą miały inwestycje w sektorze energii odnawialnej, efektywności energetycznej, działalności badawczo-rozwojowej, bezpieczeństwa dostaw oraz dywersyfikacji źródeł energii”. Jednocześnie inicjatywy takie jak JASPERS mają na celu przygotowanie projektów przeznaczonych dla sieci transportu, środowiska i ochrony zdrowia.

6.4 Istnieją przedsiębiorstwa o wysokim zużyciu energii, które mają zasadnicze znaczenie dla europejskiej struktury przemysłowej. Powinny być one chronione przez system wspólnotowy w ramach koordynacji przez państwa członkowskie środków z zakresu polityki przemysłowej, które umożliwiłyby zastosowanie rozwiązań przejściowych i docelowych, również o charakterze sektorowym, wspierających te podstawowe europejskie branże produkcyjne. Należy przy tym uwzględnić zasadnicze cele wyznaczone przez UE w zakresie ograniczenia emisji dwutlenku węgla dla przeciwdziałania ociepleniu klimatu. Realizacja tych celów stanowi okazję do połączenia działań wynikających z potrzeby rozwoju rynku wewnętrznego z działaniami związanymi z zachodzącymi zmianami klimatycznymi. Zgodnie z tymi celami UE powinna odgrywać wiodącą rolę w negocjacjach międzynarodowych dotyczących przestrzegania protokołu z Kioto i dla zachowania niedawnego rozporządzenia REACH.

6.5 Niektóre branże produkcyjne już teraz są przedmiotem licznych delokalizacji, co słusznie jest źródłem obaw, a zatem trzeba podjąć wszelkie możliwe starania, by proces zamykania wielkich zakładów produkcyjnych przebiegał w sposób jak najmniej bolesny dla pracowników i jak najmniej szkodliwy dla dobrobytu danego regionu. Niemniej odpowiedzią nie może być tylko „ograniczenie”. Należy zawsze dążyć zarówno do zmiany profilu przedsiębiorstw, jak również pracowników w ramach ustawicznego kształcenia, tak by pozostali na rynku pracy dzięki swojemu profesjonalizmowi.

7. Polityka terytorialna

7.1 W celu zrównoważonego rozwoju całego terytorium wspólnotowego należy, również z europejskiego punktu widzenia, motywować przedsiębiorstwa do prowadzenia inwestycji nie tylko o charakterze zastępczym, lecz raczej uzupełniającym, pozwalającym poszerzyć grupę odbiorców ich wyrobów i faktycznie czerpać korzyści ze wspólnego rynku rozszerzonego na nowe państwa członkowskie UE. Europejska struktura przemysłowa odznacza się istnieniem doskonale rozwiniętych okręgów oraz sektorów przemysłowych. Model ten nie jest wcale przestarzały i może okazać się konkurencyjny również wobec wyzwań, jakie pojawią się w przyszłości, szczególnie w pewnych określonych sektorach wytwórczych.

7.2 Sama Komisja ⁽¹⁸⁾ podkreśliła obecne tendencje do „deindustrializacji” i „delokalizacji” będących zjawiskami częściowo wzajemnie powiązanymi. Niewątpliwie gospodarka europejska podlegała ogromnym zmianom w ostatnich dziesięcioleciach: udział przemysłu wytwórczego w całości produkcji Unii spadł z 30 % w roku 1970 do 18 % w roku 2001 przy jednoczesnym gwałtownym rozwoju branży usługowej, której udział wzrósł z 52 % do 71 %. Delokalizacja dotyczy głównie produkcji o niskim wykorzystaniu technologii i wysokim wykorzystaniu siły roboczej, ale jedno z poważniejszych zagrożeń stanowi delokalizacja poza Europę (co już ma miejsce) również działalności z dziedziny badań i rozwoju. Ponadto, niepokojące są dane na temat zamówień w przemyśle opublikowane pod koniec kwietnia 2007 r. przez Eurostat ⁽¹⁹⁾.

7.3 Przemysł wytwórczy był zawsze i pozostanie podstawą europejskiej gospodarki. Wiele sektorów jest zależnych od solidnej bazy przemysłowej, w tym sektor usług: rezygnacja z niej byłaby zębna, ponieważ posiada ona znaczny potencjał i wiele mocnych stron ⁽²⁰⁾. O ile odnotowuje się delokalizację niektórych sektorów przemysłowych wymagających dużego nakładu siły roboczej poza Unię Europejską, niezbędne jest, by silne jądro produkcji przemysłowej, które stanowi wysoką wartość dodaną naszej gospodarki, pozostało na naszym kontynencie.

⁽¹⁸⁾ Komunikat Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego „Pewne zasadnicze zagadnienia w zakresie konkurencyjności europejskiej — w stronę zintegrowanego podejścia” COM(2003) 704 wersja ostateczna.

⁽¹⁹⁾ Eurostat News Release 56/2007, 24 kwietnia 2007 r.

⁽²⁰⁾ Zasadnicze znaczenie istnienia silnej i dynamicznej branży przemysłowej w Europie podkreśla Komisja w komunikacie „Wdrażanie wspólnotowego programu liżbońskiego: Ramy polityczne dla wzmocnienia przemysłu UE — w kierunku bardziej zintegrowanego podejścia do polityki przemysłowej” COM(2005) 474 wersja ostateczna z 5 października 2005 r. oraz opinia EKES-u w sprawie tego komunikatu, Dz.U. C 185 z 8.8.2006, s. 80.

7.4 W istocie, jeżeli przyjrzymy się światowym przedsiębiorstwom o najwyższych obrotach, zauważymy, że przemysł utrzymuje silną pozycję w gospodarce światowej. Poza tym również sektor usługowy, który rozwija się i nadal będzie się rozwijać, charakteryzuje się najwyższym dynamizmem i innowacyjnością właśnie na polu „usług dla produkcji” ⁽²¹⁾.

7.5 W ciągu ostatnich kilku lat Komisja Europejska podjęła się różnych zobowiązań wspierających sektory przemysłowe; tytułem przykładu można omówić tu dwa z nich. Przemysł motoryzacyjny, który tradycyjnie stanowi silny sektor w przemyśle europejskim i wytwarza 3 % europejskiego PKB oraz zatrudnia 7 % pracowników w branży wytwórczej, przyciągnął ostatnio uwagę Komisji Europejskiej. W komunikacie „CARS 21” ⁽²²⁾ Komisja zamierzała stworzyć kompleksową strategię dla europejskiego przemysłu motoryzacyjnego w celu utrzymania w długiej perspektywie produkcji samochodów po najlepszych cenach dla konsumentów. Dokument obejmuje wiele aspektów, takich jak ograniczenie wydatków administracyjnych, wpływ na środowisko zgodny z zasadami zrównoważonego rozwoju, bezpieczeństwo ruchu drogowego, wymiana handlowa również na rynkach zewnętrznych oraz badania naukowe. Wydaje się, że Komisja uświadomiła sobie fakt, że przemysł motoryzacyjny wraz z branżami pomocniczymi zajmuje centralne miejsce w gospodarce europejskiej i jako taki potrzebuje narzędzi ukierunkowujących jego rozwój, w ramach koordynacji na skalę europejską.

7.6 Kolejna branża, dla której instytucje europejskie uruchomiły specjalne inicjatywy to przemysł tekstylny, sektor szczególnie wrażliwy, ponieważ odczuwa w znacznym stopniu konsekwencje konkurencji światowej. Już Rada ds. Konkurencyjności z 27 listopada 2003 r. podkreśliła znaczenie zapewnienia skutecznego powiązania działań prowadzonych na szczeblu wspólnotowym, szczególnie poprzez badania, innowacje, inicjatywy szkoleniowe oraz ochronę praw własności intelektualnej. Komisja powołała Grupę Wysokiego Szczębla ds. Przemysłu Tekstylnego i Odzieżowego na początku 2004 r. w celu opracowania zaleceń dotyczących konkretnych inicjatyw szczebla regionalnego, krajowego i europejskiego ⁽²³⁾.

7.7 Ponadto, w listopadzie 2003 r. Komisja zapoczątkowała europejską inicjatywę na rzecz wzrostu gospodarczego, mającą na celu przyspieszenie ożywienia gospodarczego w UE. Inicjatywa na rzecz wzrostu gospodarczego obejmuje „program Quick-Start” dotyczący projektów inwestycji publicznych i prywatnych w infrastrukturę, sieci oraz w wiedzę, którego celem jest zachęcanie do tworzenia partnerstw publiczno-prywatnych

⁽²¹⁾ O znaczeniu usług dla produkcji i dla ich wzajemnego oddziaływania z europejską branżą wytwórczą mówi opinia EKES-u w sprawie „Usługi a europejski przemysł wytwórczy: interakcje i wpływ na zatrudnienie, konkurencyjność i wydajność” Dz.U. C 318 z 23.12.2006, s. 26.

⁽²²⁾ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego i Rady „Ramy prawne podstawą dla zwiększania konkurencyjności przemysłu motoryzacyjnego w XXI w. Stanowisko Komisji w sprawie sprawozdania końcowego grupy wysokiego szczebla CARS 21. Wkład w strategię UE na rzecz wzrostu gospodarczego i zatrudnienia” COM(2007) 22 wersja ostateczna.

⁽²³⁾ Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu Europejskiego, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Tekstylna i odzież po 2005 r. — Zalecenia Grupy Wysokiego Szczębla dla branży tekstylna-odzieżowej” COM(2004) 668 wersja ostateczna.

w współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym. Projekt ten zasługuje na wsparcie, szczególnie w świetle celów gospodarczych, społecznych i ekologicznych, które Unia Europejska wyznaczyła sobie w ostatnich latach.

7.8 Europejski Fundusz Społeczny może zostać zdefiniowany jako jeden z instrumentów mających wspomagać przekształcenia w sektorach i obszarach dotkniętych przez przemiany strukturalne i jest w rzeczywistości ukierunkowany przede wszystkim na aktywną politykę zatrudnienia, kształcenie oraz dostęp do rynku pracy. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego wspiera konkurencyjność, skupiając się na badaniach, innowacji, kształceniu i infrastrukturze. Cele działań podejmowanych w ramach funduszy strukturalnych zostaną osiągnięte, jeżeli podmioty społeczno-gospodarcze będą odpowiednio zaangażowane w programowanie zgodnie z zasadą partnerstwa.

8. Badania naukowe i rozwój

8.1 Zostało dowiedzione, że badania i rozwój stanowią prawdziwie nieodzowny warunek wzrostu gospodarczego i strategii przemysłowych. Instytucje Unii Europejskiej podejmują liczne wysiłki na rzecz propagowania, stymulowania, poprawy wyników i zwiększania inwestycji w innowacje i są zgodne, że tym aspektem należy przypisać specjalne i zasadnicze znaczenie.

8.2 Agenda lizbońska wyznacza dla wszystkich państw członkowskich cel polegający na osiągnięciu poziomu inwestycji w badania naukowe i rozwój w wysokości 3 % PKB. Ten ambitny cel wydaje się dzisiaj bardzo odległy, a w ostatnich latach zaobserwowano, że państwa, które tradycyjnie inwestowały w badania i rozwój, nadal to czynią, podczas gdy inne nie zwiększyły inwestycji w oczekiwanym stopniu ⁽²⁴⁾. Specjalne instrumenty podatkowe mogą się również przełożyć na zachęty do inwestowania w badania i rozwój.

8.3 Jak zdecydowanie podkreślono w raporcie Sapira, Unia Europejska płaci za zasadnicze różnice pod względem inwestycji w badania i rozwój wobec Stanów Zjednoczonych. Różnica ta nie przejawia się tylko w zasobach przeznaczonych na badania i rozwój przez sektor publiczny i prywatny, ale Europa w porównaniu do USA posiada również mniej naukowców, mniej publikacji naukowych, mniejszy udział w handlu międzynarodowym produktów zaawansowanej technologii, zgłasza mniej patentów i jest miejscem, gdzie powstaje mniej nowych udanych przedsiębiorstw (tzw. *start-ups*) ⁽²⁵⁾.

⁽²⁴⁾ Zob. prace grupy lizbońskiej EKES-u, w szczególności rezolucja w sprawie realizacji odnowionej strategii lizbońskiej z 15 lutego 2007 r., CESE 298/2007.

⁽²⁵⁾ COM(2006) 728 wersja ostateczna.

8.4 W Zielonej księdze pt. „Europejska Przestrzeń Badawcza: Nowe perspektywy”⁽²⁶⁾ Komisja zaproponowała strategię służącą pokonaniu przeszkód powstałych na drodze do patentu wspólnotowego. Obecnie opracowywane są inicjatywy wspierające rozwój „rynków wiodących” w obiecujących sektorach o wysokim poziomie technologicznym.

8.5 W ramach Wspólnego programu badawczego oraz Programu ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji szczególnie obecnie odczuwa się potrzebę utworzenia silnego ośrodka koordynacji w większym stopniu skoncentrowanego na strategiach przemysłowych.

8.6 Badania naukowe i rozwój są nadal jeszcze wspierane głównie poprzez politykę krajową, ale istnieją przykłady wręcz przeciwnie, które się sprawdziły: konsorcjum Airbus oraz spółka joint-venture STMicroelectronics zostały określone przez większość ekonomistów jako „europejscy liderzy” i są to rzadkie przykłady koordynacji ponadnarodowej konkurencyjnych przedsiębiorstw na skalę światową w sektorach o zaawansowanej technologii. Fundusz na rzecz innowacji mógłby mieć praktyczne znaczenie dla tworzenia europejskich konsorcjów przemysłowych, ułatwiając zwiększenie liczby pozytywnych przykładów o charakterze ponadnarodowym.

8.7 Struktura przemysłowa odpowiadająca przedstawionym oczekiwaniom potrzebuje sieci do właściwego funkcjonowania, przede wszystkim sieci europejskiej. Celem powinno być zatem udoskonalenie i wzmocnienie infrastruktury materialnej, takiej

jak sieć transportowa, informatyczna, porty, korytarze transportowe i przewoźnicy, ale również infrastruktury niematerialnej, która ma równorzędne znaczenie szczególnie przy realizacji wyzwań długoterminowych, z położeniem nacisku właśnie na szkolenie oraz na koordynację działalności uniwersytetów i ośrodków naukowych.

8.8 Niezbędne jest silne powiązanie środowiska akademickiego ze środowiskiem badawczym i światem przedsiębiorstw. W związku z tym konieczne jest przyjęcie strategicznego podejścia, które zapewniłoby studentom kompetencje potrzebne do rozpoczęcia pracy zawodowej. Ponadto konieczne będą inwestycje publiczne i prywatne, po to by coraz bardziej rozwijały się ośrodki doskonałości, które są powiązane z uczelniami wyższymi i które tworzą sprzyjające warunki dla rozwoju przyszłej przedsiębiorczości.

8.9 Komitet przypomina ponadto, że w VII ramowym programie badań Unii Europejskiej 2007-2013⁽²⁷⁾ zwiększono budżet, ze szczególną myślą o małych i średnich przedsiębiorstwach, przeznaczając 1,3 miliarda euro na:

- wsparcie dla małych grup innowacyjnych przedsiębiorstw w celu rozwiązywania wspólnych problemów o charakterze technologicznym;
- zapewnienie dla działań z zakresu badań i rozwoju w małych i średnich przedsiębiorstwach finansowania na poziomie 75 % (w stosunku do 50 % w VI programie ramowym);
- rozwój i koordynację wsparcia dla małych i średnich przedsiębiorstw na skalę krajową.

Bruksela, 26 września 2007 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ COM(2007) 161 wersja ostateczna.

⁽²⁷⁾ Zob. opinia EKES-u w sprawie wniosku dotyczącego decyzji Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającej program ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji (2007-2013), Dz.U. C 65 z 17.3.2006, s. 22.